

Сучасний стан та перспективи розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні

Лясота А. Є., Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Стаття присвячена дослідженню громадянського суспільства, яке тісно пов'язане з інституціоналізацією вільних та багатоманітних інтеграцій громадян в громадські об'єднання, які дають змогу оптимального забезпечення реалізації та захисту основних прав і свобод людини та громадянина. Створення інституцій громадянського суспільства – неодмінний атрибут справді демократичної держави, чіткий показник свободи її громадян. Адже саме інституційним структурам належить визначальна роль на лінійній стадії еволюції.

У дискурсі даної проблеми слід звернути увагу на визначальні для ідентифікації правосуб'єктності інститутів громадянського суспільства, їх правові форми діяльності в Україні. Актуальність роботи, таким чином, полягає в необхідності дослідження проблеми взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади. В Україні ця взаємодія відбувається в таких правових формах, як: участь у розробці та обговоренні проектів нормативно-правових актів, залучення інститутів громадянського суспільства до надання соціальних послуг, здійснення інститутами громадянського суспільства громадського контролю за діяльністю органів державної влади, проведення органами державної влади моніторингу та аналізу громадської думки.

Ключові слова: громадянське суспільство; громадськість; політична модернізація; інституціоналізація; політична система; політичний режим; неурядові організації

Current state and prospects of development of civil society institutions in Ukraine

Liasota A. Y., Oles Honchar Dnipro National University

An important feature of political modernization and development of the political system is the ability of the state to undergo structural changes in all spheres of public life, while preserving the stability of society, as well as the inclusion of the broad masses in the political process. After all, deep democratization of political and economic institutions is impossible without active participation of citizens.

The article is devoted to the study of civil society, which is closely linked with the institutionalization of free and diverse citizens' integration into public associations, which provide an opportunity to optimally ensure the implementation and protection of fundamental human and civil rights and freedoms. The establishment of civil society institutions is an indispensable attribute of a truly democratic state, a clear indicator of the freedom of its citizens. After all, it is the institutional structures that play a decisive role in the linear stage of evolution.

In the discourse of this problem, attention should be paid to the legal forms of activity in Ukraine that determine the legal personality of civil society institutions. The urgency of the work, thus, is the need to study the problem of interaction of civil society institutes with state authorities. In Ukraine, this interaction takes place in the following legal forms: participation in drafting and discussing draft legal acts, involving civil society institutions in the provision of social services, civil society institutions exercising public control over the activities of state authorities, conducting state monitoring and monitoring and analysis of public opinion.

Keywords: civil society; public; political modernization; institutionalization; political system; political regime; non-governmental organizations

Современное состояние и перспективы развития институтов гражданского общества в Украине

Лясота А. Е., Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

Статья посвящена исследованию гражданского общества, которое тесно связано с институционализацией свободных и многообразных интеграций граждан в общественные объединения, позволяющие оптимальное обеспечение реализации и защиты основных прав и свобод человека и гражданина. Создание институтов гражданского общества – неременный атрибут действительно демократического государства, четкий показатель свободы ее граждан. Ведь именно институциональным структурам принадлежит определяющая роль в линейной стадии эволюции.

В дискурсе данной проблемы следует обратить внимание на определяющие идентификации правосубъектности институтов гражданского общества, их правовые формы деятельности в Украине. Актуальность работы, таким образом, заключается в необходимости исследования проблемы взаимодействия институтов гражданского общества с органами государственной власти. В Украине это взаимодействие происходит в таких правовых формах, как: участие в разработке и обсуждении проектов нормативно-правовых актов, привлечение институтов гражданского общества к предоставлению социальных услуг, осуществление институтами гражданского общества общественного контроля за деятельностью органов государственной власти, проведения органами государственной власти мониторинга и анализа общественного мнения.

Ключевые слова: гражданское общество; общественность; политическая модернизация; институционализация; политическая система; политический режим; неправительственные организации

Постановка проблемы.

Проблема формування і розвитку інституту громадянськості обумовлена потребами практики. Така глобальна тенденція, як демократизація суспільних процесів, поступово, але невідворотно охоплює собою все більш помітний масив народів і країн світу, розгортається на території України все з більшою активністю і перспективою. Для України рішення проблеми взаємодії суспільства і держави постає як складова визначення загальної перспективи суспільного розвитку. Необхідно відзначити, що головною проблемою в сфері розвитку інституту громадянськості є низька активність неурядових організацій і нездатність реально впливати на ситуацію в регіоні та в країні. Однак, коло причин набагато ширше, поряд із зазначеними відсутність достатніх коштів для їх діяльності, слабкість організаційного управління, невідповідний професійний рівень членів організацій, відсутність широкої інформації про їхню діяльність, фінансові зловживання керівного складу цих об'єднань, їх залежність від одного джерела надходжень (держави, підприємства, спонсора, міжнародного донорського агентства), відсутність підтримки їх діяльності з боку населення, неготовність суспільства до широкого кола діяльності цих об'єднань.

Аналіз досліджень та публікацій.

Окремі аспекти вказаної проблематики всебічно висвітлюються таких учених, як Білоус А. [2], Колодій А. [12], Соляр С. [16], Головка А. [8], а також Бебик В. [1], Квітка С. [10] та ін., які

розглядали сутність глобального громадянського суспільства. Вагомий внесок у дослідження процесів реформування інституцій управління і розвитку громадського руху в Україні зробили Чумаков Д. [17], Бутирська Т. [3], Віхляев М. [4]. Значний інтерес для розгляду сучасного стану та перспектив розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні становлять праці Гайнутдиной Л. [5-7]. В Україні, незважаючи на доволі широкий спектр наукових публікацій з проблем розбудови громадянського суспільства, й до тепер точаться дискусії щодо перспективних стратегій розвитку та проблем взаємодії громадських організацій та органів державної влади.

Мета та завдання дослідження.

Метою статті є дослідження сучасного стану та перспективи розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні, що зумовлює, по-перше, аналіз діяльності громадських інститутів у політичній системі суспільства. По-друге, встановити особливості взаємодії громадських організацій та органів державно влади, по-третє, охарактеризувати межі участі та пріоритети діяльності неурядових організацій у суспільно-політичному житті України. Методика дослідження громадянського суспільства є сукупністю комплексних методів вивчення й аналізу структур та елементів громадянського суспільства і зв'язків між ними, які виникають і розвиваються в процесі функціонування суспільної сфери.

Виклад основного матеріалу.

Перші потужні зрушення в розвитку громадянського суспільства почались ще період 2004–2005 рр. Українське суспільство після По-

маранчевої революції зробило висновок про необхідність відходу від патерналістичної моделі. Частина активістів отримали політичні посади, а деякі громадські групи та партії, прагнучи до кардинальних змін у політиці, почали власну розбудову на основі міжнародного досвіду. Виникло також загальне почуття зацікавленості в політичному житті. Однак після Революції Гідності з'явилися серйозні загрози, пов'язані з політичною нестабільністю країни, соціально-економічною кризою, а також відсутністю механізмів оперативної і ефективної взаємодії між суспільством і владою. На думку експертів, у налагодженні таких механізмів ключову роль має відігравати саме громадське суспільство [8, с. 37].

Варто відзначити, що для забезпечення ефективної взаємодії громадянського суспільства та державних владних структур необхідна наявність відповідних інститутів та норм. По-перше, мова йде про наявність безпосередньої інституційної основи такої співпраці, а саме відповідних діючих структур-посередників (наприклад, такими посередниками можуть виступати різноманітні громадські ради) у державному механізмі. По-друге, важливим фактором виступає нормативна база, що передбачає правову оформленість участі громадянського суспільства та його інститутів в суспільно-політичних процесах. По-третє, дуже важливу роль грають соціально-психологічні та культурні передумови, а саме відповідна суспільна свідомість та утвердження демократичних ідеалів.

Забезпечення адекватного рівня взаємодії між державою та громадянським суспільством є нарізною та необхідною складовою політичної модернізації і демократизації України, що є прямим шляхом до досягнення суспільної стабільності у майбутньому. Взаємовигідне партнерство між державою та елементами громадянського суспільства можливе лише за умов паритетного діалогу, тому вкрай актуальним є питання винаходження новітніх засобів комунікації і відповідної інтеракції [17, с. 134].

У сучасних умовах взаємодія між державою та громадянським суспільством реалізується за допомогою відповідних засобів та інструментів:

- створення та подальша робота громадських рад при державних структурах, а саме міністерствах, окремих відомствах, силових та безпекових структурах (зазвичай цей метод характерний для співпраці між державою та громадськими об'єднаннями);

- укладення угод між державою з однієї сторони та інститутами громадянського суспільства з іншої;

- реалізація спільних управлінських, дослідницьких, інформаційно-аналітичних та інших соціально значимих проектів,

- проведення спільних наукових та просвітницьких заходів, а саме конференцій, семінарів, круглих столів присвячених питанням інформаційної безпеки із залученням представників державних органів і громадськості;

- громадські слухання, консультації та реалізація громадських ініціатив [16, с. 104].

Разом із тим слід відзначити, що на сьогоднішній день українські реалії свідчать про те, що в існуючому механізмі залучення інститутів громадянського суспільства до процесу прийняття політичних рішень наявні різноманітні структурні та функціональні недоліки.

По-перше, недосконалість та недовіра законодавчої основи взаємодії громадянського суспільства та держави. Велика кількість так званих «білих плям» в українському законодавстві, небажання суб'єктів (як державних, так і недержавних) дотримуватись чинних правил та норм, низький рівень правової культури – це далеко не повний перелік проблем нормативно-правової сфери, які стоять на заваді ефективній взаємодії між суспільством та владою.

По-друге, низька ефективність і занадто формалізований характер роботи громадських рад. Сучасна вітчизняна політико-управлінська практика свідчить про ілюзорний та дорадчий характер функціонування громадських рад. На практиці на дані структури покладаються суто консультативні функції, реального впливу на процес розробки та прийняття політичних рішень вони не мають. По-третє, відмежованість державного апарату від суспільства. Ще однією проблемою тут виступає ізольованість державних структур від громадськості. Часто управлінські / організаційні / законотворчі процеси є закритими від зовнішніх впливів і не спираються на інтереси українського соціуму. Слід зважити також на загальний скептицизм населення щодо можливості реального впливу на процес прийняття політичних рішень. Відсутність суттєвих змін у процесі українського державотворення після численних масових акцій протесту («Помаранчева революція», «Вставай Україно!»), а особливо після «Революції гідності» / Євромайдану спричинило появу скептичних настроїв в українському суспільстві щодо можливості достатнього впливу на процес прийняття політичних рішень в Україні, тим більше в секторі національної безпеки.

Зрештою, відсутність дієвого механізму циркуляції політичних еліт. Сучасний український

політикум характеризується відсутністю ефективних процесів оновлення політичної еліти. Це часто призводить до монополізації влади окремими політичними групами, а отже у якійсь мірі є причиною попередніх проблем [8, с. 319-320].

Отже, не дивлячись на певні досягнення в напрямку демократизації української політичної системи, існують і серйозні загрози: «локалізація», чи «регіоналізація», суспільного життя проявляється у зростанні активності органів регіональної і місцевої влади для розширення участі громадян у прийнятті рішень, котрі зачіпають їхні інтереси. Таке «розмивання» суверенітету не може не позначитися на функціонуванні демократії та її інститутів, для якої національна держава була опорою більше двохсот років. З одного боку, інтернаціоналізація економічного і політичного життя унеможливує ефективне демократичне управління в межах окремої держави. З іншого боку, зростає розчарування громадян у можливостях традиційних демократичних систем, котрі не забезпечують необхідне представництво та захист інтересів місцевих колективів у масштабі держави» [3, с. 37].

Одним із песимістичних показників, що характеризує політичну залученість українців у соціально-економічні процеси в країні, є надзвичайно низький рівень обізнаності з ключовими правовими документами, що регулюють життя громадян, а також наявність лише часткового уявлення про існуючу політичну систему [9, с. 22-24].

Формування в Україні громадянського суспільства відбувається досить повільним і заплутаним шляхом. Причиною такого повільного розвитку є те, що значна частина суспільства просто не усвідомлює нагальну необхідність демократичних реформ, а інша значна частина тяжіє до повернення тоталітарної моделі управління радянського зразка. Країни Західної Європи, на відмінну від нашої держави, вже пройшли цей процес значно раніше.

Характеризуючи становище громадянського суспільства в сучасній Україні, варто зазначити, що для нашого суспільства є характерним маргіналізація громадського життя. Так, за декілька останніх років значна частина громадян взяла участь у страйках, демонстраціях. При чому участь людей у зазначених громадських акціях пов'язана, насамперед, через соціальні проблеми: (невиплата заробітної плати, пенсій та інше). Таким чином, залишається низька активність громадян у громадському житті, що негативно впливає на становлення демократичного суспільства [12, с. 15].

Ще одним негативним аспектом залишається «розпорошеність» громадських організацій.

На сьогодні у нашій країні нараховується більше сотні професійних спілок, більшість із яких копіюють функції одна одної, але при цьому майже не діють. Бездіяльність загаданих формувань підриває довіру громадян до принципу професійної спілки як одного з основних інститутів громадянського суспільства.

Значні проблеми виникають і у зв'язку із розповсюдженням авторитарного принципу формування владних інституцій, який відображається і на створенні громадських об'єднань та організацій. Непоодинокі прикрі випадки добровільно-примусового вступу до профспілок або інших громадських утворень [14, с. 56].

Прогрес громадянського суспільства в Україні в сучасних умовах можливий не тільки через включення в процес суспільного розвитку всіх можливостей і потенціалу демократичної держави, а й через використання всіх досягнень сектору громадянського суспільства. Всі політичні спроби здійснити в нашій країні радикальні зміни, і перш за все проводити реформи в економіці і соціальній сфері, будуть марними без урахування людського фактора і ступеня розвитку громадянського суспільства та його інститутів.

Людина, взаємодіючи з державою і громадянським суспільством, повинна виступати не тільки в ролі суб'єкта приватного права, але і як носій публічного права. Права і свободи громадянина в демократичному суспільстві визначаються законами, які приймає держава, а діяльність останньої теж повинна відбуватися в межах нею самою встановлених правових процедур. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою. З цього приводу в Конституції нашої держави йдеться: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування» [11, с. 4].

У Конституції України та в Законі України «Про місцеве самоврядування», який був прийнятий ще в травні 1997 р, чітко визначені і сформульовані права та обов'язки органів місцевого самоврядування. Відповідно до цього закону держава надає широкі права територіальним об'єднанням громадян за рішенням різноманітних місцевих завдань в інтересах населення на власну відповідальність і в рамках закону.

Світовий досвід переконливо свідчить, що саме місцеве самоврядування створює ті самі сприятливі умови для зближення влади і населення, функціонування діючої системи управління, яка б враховувала все місцеві умови,

специфіку та особливості. Для здійснення своїх повноважень органи місцевого самоврядування повинні виконувати такі основні функції:

- захищати населення від невинуватого тиску з боку центральних органів влади;
- активізувати населення з тим, щоб він приймав безпосередню участь у вирішенні місцевих питань, місцевих проблем і т. п.

Сьогодні формування в Україні сучасної та ефективно діючої системи місцевого самоврядування стає одним із найважливіших факторів побудови правової, демократичної держави, особливо в умовах децентралізації. Розвиток громадянського суспільства і його взаємодія з державою багато в чому буде залежати від оптимального співвідношення центральних органів виконавчої влади та роботи органів місцевого самоврядування.

Для України позитивним буде досвід європейських країн у сфері розвитку інститутів громадянського суспільства, а також по зміцненню довіри до органів державної влади. У Віденській декларації про зміцнення довіри до уряду, його учасники розробили ряд рекомендацій щодо шляхів зміцнення довіри до державних органів: забезпечення легітимності уряду; встановлення пріоритетів у наданні послуг та забезпеченні доступу до них; підвищення прозорості та підзвітності в цілях боротьби з корупцією; розширення доступу до інформаційно-комунікаційних технологій; підтримка ефективного залучення громадянського суспільства; заохочення конструктивної зацікавленості вільних засобів масової інформації; створення умов для розвитку партнерських зв'язків між державним, неурядовим та приватним секторами. Ці рекомендації ще раз підтвердили ті головні принципи і методи, яких слід дотримуватися в процесі зміцнення довіри. Вони також продемонстрували зростаюче розуміння всіма провідними міжнародними організаціями необхідності та механізмів подолання дефіциту довіри між громадянами і урядами, а також їх політичну синергію [13, с. 259-260].

Європейський досвід у сфері становлення і розвитку громадянського суспільства чітко демонструє нам, що інститути громадянського суспільства виступають безпосереднім засобом самовираження індивідів, їх самоорганізації та самостійної реалізації ними своїх інтересів, вирішення значної частини суспільно важливих питань, полегшуючи виконання державою її функцій, а також виступаючи гарантом непопорушності особистих прав громадян, даючи їм можливість захищати свої інтереси і права.

Станом на сьогодні самоорганізація та самоусвідомлення громадянського суспільства в

Україні проявляється в діяльності різних організацій у економічній, соціальній і духовній сферах. Так, наприклад, в економічній сфері такими організаціями є приватні колективи, підприємства, кооперативи, різні асоціації, корпорації. У соціальній – сім'ї, громадські організації, органи самоврядування. У духовній – самостійні творчі або наукові об'єднання. Обов'язковим моментом також є вивчення громадської думки та інтересів спільноти, практика вирішення соціальних конфліктів саме цивілізованим шляхом, можливість вільно висловлювати свої думки.

Отже, громадянське суспільство є сукупністю суспільних відносин (економічних, соціальних, духовних), формальних і неформальних структур, які, в свою чергу, задовольняють потреби і реалізують інтереси індивідів або груп, відповідні досягнутому рівню суспільного розвитку.

Висновки.

Характеризуючи сучасний стан та перспективи розвитку громадянського суспільства України, можна констатувати, що, по-перше, вже пройдено великий шлях від здобуття незалежності до побудови нового державного устрою та свідомого громадянського суспільства. Протягом багатьох років країна повільно формувала умови для створення взаємодії та підтримання діалогу між державою і населенням. Але окрім прийняття законів, регулюючих цю взаємодію, на процес формування цього діалогу з громадськістю впливав цілий ряд інших факторів. Одним із факторів уповільнення розвитку та роботи інститутів громадянського суспільства довгий час була не тільки недосконала правова та нормативна база держави, а також досить мала активність серед населення – проблема полягала в відсутності самої культури самоорганізації та здатності вмільо артикулювати свою інтереси та захищати свою свободи перед державою і владою.

Перші значні зрушення в цьому питанні відзначаються саме у період 2004–2005 років, який безпосередньо пов'язаний із подіями, які увійшли в історію під назвою «Помаранчева революція». На той час відзначався різкий зріст політичної активності різних громад, організацій та рухів, що змогли об'єднатись з метою донесення до владних структур власних думок, інтересів та вимог. Після цього процес формування громадянського суспільства в Україні почав розвиватись дещо скоріше. Громадські діячі, представники організацій і рухів отримали можливість стати безпосередніми учасниками політичного процесу, багато партій, які так само виступають інститутами громадянського суспільства, також почали процес перетворення

та в основі їх діяльності почалась тенденція відображення інтересів тих чи інших соціальних груп та інше. Слід відзначити, що нові виклики, які зараз представлені перед нашою державою, спричинили бурхливий розвиток і активізацію громадянського сектору. Таким чином, Україна має певні оптимістичні прогнози щодо розвитку і ефективного функціонування громадських інституцій та реалізації впливу населення на державну політику.

Безумовно, зростання кількості різноманітних громадянських організацій, партій та рухів ще не означає розвинення самосвідомості суспільства і громадськості, а значить і не підвищує якості самого громадянського суспільства. Протягом всього часу існування незалежної держави, відбувався і процес створення незалежних засобів масової інформації, які покликані для того, щоб бути одним із основних засобів артикуляції громадських інтересів. Україна зіштовхнулася з проблемою нестачі матеріальної і духовної свободи ЗМІ від своїх джерел фінансування, що певним чином відобразилось і на сутності діяльності даного інституту громадянського суспільства не найкращим чином.

Підсумовуючи, необхідно констатувати,

що українське суспільство поки немає надійних шляхів, які б з'єднували його з державою. Комунікація перебуває в зародковому стані навіть зараз і потребує системного вдосконалення. Справді демократичні перетворення ще тільки розпочалися, адже громадянське суспільство нещодавно вступило у фазу самоусвідомлення.

Політична участь громадян України на даному етапі може бути охарактеризовано як стан своєрідного «пробудження» громадянського суспільства, що будується на об'єднанні окремих громадян у невеликі, але ефективно діючі громадські організації, здатні до швидкого приєднання нових учасників і реалізації свої цілей. Однак, невирішеною залишається доволі суттєва проблема, яка може здійснювати вплив на перспективи розбудови інститутів громадянського суспільства і надалі – ефективність взаємодії держави й громадянського суспільства – середній рівень обізнаності окремих громадян в політичних реаліях і рівень правової культури залишається досить низьким, що найближчим часом буде головним стримуючим фактором для розширення політичної участі громадськості у прийнятті важливих політичних рішень органами державної влади.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Бебик В. Глобальне громадянське суспільство: теорія, методологія, менеджмент / В. Бебик // Політичний менеджмент. – 2006. – № 2. – С. 140-147.
2. Білоус А. О. Політико-правові системи: світ і Україна / А. О. Білоус. – Київ: АМУПП, 2012. – 198 с.
3. Бутирська Т. О. Оптимізація взаємодії державної влади і громадянського суспільства (управлінський аспект): автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Т. О. Бутирська. – Одеса, 2014. 20 с.
4. Віхляев М. Ю. Напрями вдосконалення нормативно-правового регулювання громадських слухань як форми громадського контролю, що здійснюється громадськими об'єднаннями / М. Ю. Віхляев // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2013. – Вип. 22. – Ч. 1. – Т. 2. – С. 123-126.
5. Гайнутдинова Л. А. Гражданское общество и государство в эпоху модернизации / Л. А. Гайнутдинова // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Политология. – 2009. – № 4. – С. 80-90.
6. Гайнутдинова Л. А. Демократические функции гражданского общества / Л. А. Гайнутдинова // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2009. – № 97. – С. 315-323.
7. Гайнутдинова Л. А. Современные подходы к анализу гражданского общества / Л. А. Гайнутдинова // Политическая экспертиза: ПОЛИТЭКС. – 2009. – Т. 5. – № 4. – С. 152-160.
8. Головка А. А. Взаємодія громадянського суспільства та держави в умовах сучасних інформаційних викликів / А. А. Головка // Гілея: науковий вісник. – 2016. – Вип. 111. – С. 319-312.
9. Зміни до конституції та конституційний процес очима громадян. Конституційний процес в Україні: нові реалії, нові виклики, нові підходи. – Київ: Центр Разумкова, 2015. – С. 22-32.
10. Квітка С. А. Глобальне громадянське суспільство: між національними державами і транснаціональними корпораціями / С. А. Квітка // Аспекти публічного управління. – 2017. – Т. 5. – № 3-4. – С. 65-76.
11. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
12. Колодій А. Історична еволюція громадянського суспільства та уявленн про нього (формування ідеалу) / А. Колодій // І. Незалежний культурологічний часопис. – 2011. – № 21. – С. 6-33.
13. Національні та міжнародні механізми фінансування громадянського суспільства. Міжнародні заходи зміцнення довіри між державою та громадянським суспільством. – Київ: Фенікс, 2016. 336 с.
14. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні. – Київ, 2016. – 170 с.
15. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п>
16. Соляр С. П. Інститути громадянського суспільства / С. П. Соляр // Форум права: електронне наукове фахове видання. – 2015. – № 1. – С. 933-938.
17. Чумаков Д. Д. Проблема розвитку громадянського суспільства в Україні в контексті його взаємодії з інститутом держави / Д. Д. Чумаков // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2014. – № 6. – С. 131-135.

REFERENCES

1. Bebyk, V. (2006). Ghlobaljne ghromadjansjke suspiljstvo: teoriya, metodologhija, menedzhment [Global Civil Society: Theory, Methodology, Management]. *Politychnyj menedzhment*, 2, 140-147 [in Ukrainian].
2. Bilous, A.O. (2012). *Polityko-pravovi systemy: svit i Ukrajinna* [Political and legal systems: the world and Ukraine]. Kiev: AMUPP [in Ukrainian].
3. Butyrsjka, T.O. (2014). *Optyimizacija vzajemodiji derzhavnoji vlady i ghromadjansjkogho suspiljstva (upravlinsjkyj aspekt)* [Optimization of interaction between government and civil society (managerial aspect)]. Candidate's thesis. Odessa [in Ukrainian].
4. Vikhljajev, M.Ju. (2013). *Naprijamy vdoskonalennja normatyvno-pravovogho rehuljuvannja ghromadsjkykh slukhanj jak formy ghromadsjkogho kontrolju, shho zdijsnjujetsja ghromadsjkymy ob'jednannjamy* [Directions of improvement of legal regulation of public hearings as a form of public control carried out by public associations]. *Naukovyj visnyk Uzhghorodskogho nacionaljnogho universytetu*. Serija: Pravo, 2 (22), 1, 123-126 [in Ukrainian].
5. Gaynutdinova, L.A. (2009). *Grazhdanskoe obschestvo i gosudarstvo v epohu modernizacii* [Civil society and the state in the era of modernization]. *Vestnik Rossiyskogo universiteta druzhby narodov*. Seriya: Politologiya, 4, 80-90 [in Russian].
6. Gaynutdinova, L.A. (2009). *Demokraticheskie funkcii grazhdanskogo obschestva* [Democratic functions of civil society]. *Izvestiya Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A.I. Gercena*, 97, 315-323 [in Russian].
7. Gaynutdinova, L.A. (2009). *Sovremennye podhody k analizu grazhdanskogo obschestva* [Modern approaches to the analysis of civil society]. *Politicheskaya ekspertiza: POLITEKS*, 5 (4), 152-160 [in Russian].
8. Gholovka, A.A. (2016). *Vzajemodija ghromadjansjkogho suspiljstva ta derzhavy v umovakh suchasnykh informacijnykh vyklykiv* [Interaction of civil society and the state in the context of modern information challenges]. *Ghileja: naukovyj visnyk*, 111, 319-312 [in Ukrainian].
9. *Zminy do konstytuciji ta konstytucijnyj proces ochyma ghromadjan* [Changes to the constitution and the constitutional process through the eyes of citizens]. (2015). *Konstytucijnyj proces v Ukrajinі: novi realiji, novi vyklyky, novi pidkhody*. Kiev: Centr Razumkova [in Ukrainian].
10. Kvitka, S.A. (2017). *Ghlobaljne ghromadjansjke suspiljstvo: mizh nacionaljnymy derzhavamy i transnacionaljnymy korporacijamy* [Global civil society: between national states and multinational corporations]. *Aspekty publichnogho upravlinnja*, 5 (3-4), 65-76 [in Ukrainian].
11. *Konstytucija Ukrajiny* [Constitution of Ukraine] (1996). *Zakon Ukrajiny vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR*. *Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrajiny*, 30, 141 [in Ukrainian].
12. Kolodij, A. (2011). *Istorychna evoljucija ghromadjansjkogho suspiljstva ta ujavlenj pro njogho (formuvannja idealu)* [Historical evolution of civil society and ideas about it (formation of an ideal)]. *Ji. Nezalezhnyj kuljturologhichnyj chasopys*, 21, 6-33 [in Ukrainian].
13. *Nacionaljni ta mizhnarodni mekhanizmy finansuvannja ghromadjansjkogho suspiljstva. Mizhnarodni zakhody zmicennja doviry mizh derzhavoyu ta ghromadjansjkym suspiljstvom* [National and international mechanisms for financing civil society. International confidence-building measures between the state and civil society] (2016). Kiev: Feniks [in Ukrainian].
14. *Politychna systema ta instytuty ghromadjansjkogho suspiljstva v suchasnij Ukrajinі* [Political system and institutes of civil society in modern Ukraine]. (2016). Kiev [in Ukrainian].
15. *Pro zabezpechennja uchasti ghromadsjkosti u formuvanni ta realizaciji derzhavnoji polityky* [On ensuring public participation in the formation and implementation of state policy]. (2010). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrajiny vid 3 lystopada 2010 r. № 996*. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-p> [in Ukrainian].
16. Soljar, S.P. (2015). *Instytuty ghromadjansjkogho suspiljstva* [Civil society institutes]. *Forum prava: elektronne naukovе fakhove vydannja*, 1, 933-938. Retrieved from: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13cspig.pdf> [in Ukrainian].
17. Chumakov, D.D. (2014). *Problema rozvytku ghromadjansjkogho suspiljstva v Ukrajinі v konteksti jogho vzajemodiji z instytutom derzhavy* [The problem of the development of civil society in Ukraine in the context of its interaction with the institution of the state]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 17 (6), 131-135 [in Ukrainian].

Лясота Аліна Євгенівна

Кандидат політичних наук, доцент

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

49010, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 72

Liasota Alina

Ph.D. Political Sciences, Associate Professor

Oles Honchar Dnipro National University

72, Gagarin Av., Dnipro, 49010, Ukraine

Email: alyasota@ua.fm ORCID: 0000-0003-0130-8421

Цитування: Лясота А. Є. Сучасний стан та перспективи розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні / А. Є. Лясота // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2018. – Т. 21. – № 10. – С. 142-148.

Citation: Liasota, A.Y. (2018). *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku instytutiv hromadianskoho suspilstva v Ukrajinі* [Current state and prospects of development of civil society institutions in Ukraine]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 21(10), 142-148.

Стаття надійшла / Article arrived: 11.09.2018

Схвалено до друку / Accepted: 16.10.2018